Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, еlашагIкхета!

СЕ-ДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 29 АВГУСТ, 1985 ШУ. ● № 104 (7139). ● Мах 3 кеп.

КПСС XXVII СЪЕЗДА—ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ!

ЯДЕРНИ ГЕРЗ ДIА ЦА ДАРЖИЙТАРА ХЬАКЪЕХЬАРЧА ДОГОВОРА БАЛХАГА ХЬАЖАРА ЙОЛЧА КОНФЕРЕНЦЕ ДОАКЪАШХОШКА

Москвеан ду ва, ядерни герз дIа па даржийтара хьакъехьарча договора доакъашхой — паччахьалхенгIа, ду лоарIаенгIарча дуьйнан хьалхьашта юкъерча барта балхагга хьажара конференце Женеве вIашагIкхийтача виналлашца.

Дукхаеча паччахьалхенаша коллективашца кизашца кийчаьнгахьа йолча дIа-ъьа па даржийтара Договор хьажъехад ше вахара пайдаде хилар. Из дича дена кхы цхьаькха а кердача паччахьалхенгIа кийчаьнгахьа ядерни герз. Доакъашхой дуьхьалгIа дIаллача — ядерни герзе доаьув оттадара даьлъе эттара баьржигIа барт ба ю. Цун ларда тIе дIаьттаьй лоарIаенгIе машара дIоагIа хинна йолу дуьйнан хьалхьашта юкъера ядерни герз дIа ца даржийтара режим.

Дца ца даржийтара долчу Договорах хьхиннача лоарIаенгIерех ца атомах кацца пайда ецара дуьйнан хьалхьашта шерра цхьана гIулакхан лелаьдара дика тъелаш по хьанхоллар а, тIаьхьа кхийнарIаьнна, геттара чIорагIа ецаш ца вдаьаьс, энергетикIа IалаьхьарIа проблема. дерригача хилъьашта ихочачу ворхI кхийтIий экономичесийна проблемашца мъосстаьрца. Уьш дешаш вахара мъосстаьлча кIезаьта довацаш даьхьа кхоьч атомни энергена йолчу Дуьйнан хьалхьашта юкъерчу энергетикIа.

Цу тайпара цхьана лелаьнгахьа гIулакхаш дIадо шардарш кIоарIдаран чIоагIгIа тIехьа леттаргIий оагIоргIаьн а Советан Союз. ЙоархIийна да: ворхI ца энергI еррийна аьлаьнан рушнан хилар, аьтка мацарен кхоьллаьнан хьаштий Пуглакха ю хилар.

Договорах ше тIаьнийча деккхаранта тешаме йолча, Советски Союзо шийх тийша мел дар даьд дIахо дер а да, ядерни герз дIа па даржийтара, меттеш, ядерни герзан Іоьдела соцдарра а, из гIулакх юхатIехьийтахьа дерзадора.

Советски Союзо ше цхьаьнне дуьнна гIулакхаш чаьхдаьлад, кIезаьра хьокхан а луш, дуьнна ядерни герзаш Іоьдела доаьув оттадарен соцдарех даьлъе барт бе новкъостаьл а деш, СССР-о шийна деккар тIаьнийад кIезаьрех хьалха ядерни герзах вайда ца эца. Нагахьа санна ца даьна йолча ядерни державашца и ишта дича, бIаьрчча хьанйаьчча ядерни герз декхара кийсса хулар.

Ядерни герзаш кIезаьдарга бола нийъ аттача баьнна гIерташ тхо хилара керда тешьа да — Советски Союза моллаьн ца ядерни доаьмаштта мораторий оттаяр. Шен хьда эезаьд. СССР - ох США-аса цхьана ядерни доаьмаштта мораторий оттаяр, дIаьдаьн массанешен ядерни герзашта тохкамашца делга соцдарах дуьйнан хьалхьашта юкъе договор дара дика хьаьдан хьанхоллар гIиргIаьрзаьл, ядерни герз дIа па даржийтарах долчу Договора толоменеш биьзаьгIа ихочачIаьрга новкъостаьл дергIоьдарца.

Ядерно - космическийна хана ядерни герзаш Іоьдела соцдара проблема аьйхьа хьажаьсийна я космическийна аренна militаризацийна елта соцдара декхарца. Нагахьа санна космос тIема гIулакха оттийой, по дукхаьа чIоагIаьрда ядерни кIезаьрш. Космос машарех тIема тIоьсьсамах юкъе йолаьш йитаро таро дуьгIийр ядерни арсенаштта довзуьв оттадара а уьш мIаьнгIийр а дешийй еррийна комплекс хьозастаьста дIаьхьалгIаьхьа дика йиха: Цхьан хинна хьаьлаьдуьгIийр адамаша лелаьдеча ецадара тайп, - тайпара доаьхьашца мосе я оагIоргIахьа дуьйнан хьалхьашта юкъе цхьана гIулакхан лелаьдара шерра тарочаш — Хьаьтта а космосе а. Цунна тIаьрзаьл я, ООН Тевгеразан Ассамблея 40-ча сессе ваьнна Советски Союзо уьтташ, инициативашца ца ирг хьалхьашка кошийсийна ера машара тарарешийн дуьйнан хьалхьашта цхьана гIулакхан лелаьдарах йола хьаьдан предложенеш а.

Лоаьцца вьлчи, геттаргI Іоьдела соцдарга дерригача лостаьнех хьинаре болх бара тIехьа да тхо. Вахьдолаш, уьйтаьна, хьалха а санна, йийхьчаьна мотиг дIаьоьдо ядерни герз дIадаржийта соцдара гIулакхашца.

Соьга йоа ядерни герз дIа па даржийтара хьакъехьарча Договор дIехо чIоагIара тIехьа конференце доакъашхошца толамаш дахар.

М. ГОРБАЧЕВ.

9-гIа ДЕКАДА

НАЗРАНОВСКИ гIиргIийн фабрика дикагIа ворхIаьо я С. Джандаровас кулгаьду хIамаш тагарий комсомольско - кагархой бригада.

«КПСС XXVII съезда — хьинарче къьхьегама 27 декадаг» ихоча болхна тIехьа бригада шерра яьржий социалистийчаьн як. Уьш деношка рапорт делар цо 1985 шера декхар ихочаьнгахьа. Шу чакхдолаш юхийсаьна юкъа арахецарга массеран эзар сома мехке продукци.

Бригада дика хьокхаьнаш хиларца белгала ба хIамаш тагарш М. Джигитов, А. Тутаева, М. Долакова, Л. Тумгоева, кIыбераш. Цекхка болх бовцаш сайца латтаьнгахьа, ворхIаьнна, хIана ашча, массеран сменни говзаьлаш карарчаьнгахьа хIарарна.

Чакхдолийна барзI декадех кьахьара мотгIаьн йоаьгIо хьаьвий бригада. ЦельйитаьлгIа пятилетке делгар СССР Конституце дагна — 7 октябре ихочаьнгахьа дош деннад топашагIа йолчу цо, хIаьта КПСС XXVII съезд хьаьлаьча дечча шийтаьлгIа пятилетке хьалхарча ех шера задени кагачаьнгахьа рапорт дало сийлен декхар тIийцад.

* * *

БАРХI бетта задени кIезаьнгахьа рапорт деннад «Южнаргостелеконцелция» комбината Грозненски участка коллективо а. Цу ишна дукха балхаш дIаьа «Грозненгро» шоплагIе теплоэлектроцентраль котлоагрегаташ тоевча. Іай болх бара предприятийн майъаьшан изолирацийн балхаш деш ба участка боллийл. Дикен сихан оборудованенга, трубопроводашца изолирацийн тIийца долгIа хов шерна Іанс замаьлаьнгахьа вертIа болх дIабахар.

Съезда хьалхарча вахте белгалбаннийд А. Шаттирзева, Т. Усмаева, Н. Свеженко, Г. Литвинова. Цар шоай производственни норматаш 120—125 процент ихочаьнгахьа.

Х. СУРУДЖАНЦ.

* * *

ПАРТIЕ съезда сийна деккаргIа доле социалистийчаьн декарадаш тIаьнйца къьхьег шу доладелча тIоно «Грозтрубопроводстрой» трестан чIоагIаьчча шоплагIе СМУ коллективо. Гене подкладгIе балхаш дера барзI бетта задени хаьл дика хьалха кхочашьйй цо. Цу юкъе къьхьегама оаьсрдо лаьхьаннийд 8,2 процент. Материалаш, бийдеш, энергоресурсаш ихоьрах зиннийн пайда 38 эзар сом бе.

Управление дикагIа ловрIаьш я Аминов Беслан кертера лаьмнашкийн Олигова Розас кулгаьдеш йолчу поплакенин бригадина. Цу ишна коллективо ставаьнаьсен болемна 38 шу лаьрча дика дагна, гIишлаьмолаьжин балхаш дера шерра плана ихочаьнгахьа дош деннадер. ХIаьта ма толамца ихочачу я деад.

Белгалдоькха де з а Олиговаьл бригадина яьзе яьнна къьхьегаш белгаьсен гIишлоьчой страдарца Цаьгат Фацова бригада болго. Дукха за я цу ишна коллективо цхьаьна як лаьлаю. Иллта а дIаьдеена шера бетIаргIе наартала итогех Цаьгат бригада котIийлар, хIаьта уьш шера ихоьллаьгIа наартала дикагIа толамаш Олиговаьл бригада хилор.

Цу ишна бригада деш деннад СССР XXVII съезд хьаьлаьчи 1985 шера хьалхарча квартала заданин ихочаьнгахьа вертIа болх дIабахар.

У. АЗАМАТОВ.

Сунженски довкъашца доаькар кийчеш боьхк Малгобекски районна М. Горьке цIерагIа комсий совхозе бригада болхой. Боьсаьнна гIолла техника делие хала даьс а дикна тIехьхочачIо цар шоай бакна график. Доаькар кийдеш болча бригада кулгаьдеш болча Бекхароев Юнаьса Идриса ду хьаьвийна йоаьг.

— ТIаьтеIа къьхьегаш бе Фаргиев Вилаьн Букурхоев Мовлаьн. Болх боьшаш цхьа сахьат даьккийтаьр цар шоай вовкъостаьшка. Из силкаш лелаьрашца сонна хьинар аьйденна къьхьег трактористе Додов МохьмадгIиргI, эрглаьн деш волзе Богатырев Османа, бригада чаьнаша Барахоев Сулеймана, Нельтеев Аьхьмадхана, Мальсагов Мухтара, Татаргиев Іабиса.

ДуххагIа хинна шурсн дуьйн даккхара совхозе лелаьду хьаьбаьн. Царга хьежина цунгагIа да Н. Белхароева бригада уьш шера кийчаьнгахьа долча доаькар. Из доаькар тоаьаьс ворхIаьнна дешна тIехьхочачIийн къьхьег болхлоьна.

А. ЛОЖМА.

СУРТАШ тIа: 1. Н. Белхароев; 2. Болх беш я стогоевтесть.

В. ЕЛИЗАРОВА сурташ.

КПСС обкома пресс-центро хоам бу

ТЕЛЕФОН 2-66-72

Дукха балхаш да ворхIаьнна къьхьегамхой чакхдаьна деанарш. Царна юкъе мотгIаьн дарех — бIаьстII культурашца дIаьрзаш тIедоагIаьна шера хьунчаьн хьалхеделлаьн кийчо як. БIаьрчча республика хьаьвийча аьбо аьхьай 51,4 эзар гектар — планнийн ела ворхIаьчох 39 процент. БIаьстII культурашца дIаьрзаш уьш шера соьгкарчул дикагIа кийчду лаьттаьна: на 28,8 эзар гектар дуьхьагIа аьхьа.

Лаьтта ларе балхаш дика я IаьнтIехьалхьаьл из. Зяба лаьрчо тIе планнийн аьхьа доагIачох 47 процент лаьтта аьхьа Грозненски районе бохамашца а.

Геттара лоьхо темпашн бо лаьн оаьх зяба лаьрхIа дар Шелковской районе бохамашца. 297 гектар мара лаьтта кийчьйлаьн цигга, планнийн кийчде доагIар 6660 гектар долаш. Кхы а эсалагIа. Іен уьш балхаш Наурски районе бохамашца. Зяба яьх дезар 12705 гектар долаш цигга яьхьаьлад 343 гектар мара.

Хьаьтанкочаьн латт кната лаьрхIа йола хьаьжийн, цекара сменнийн, кенсаьн чу эца ешаш боьлу ца. Дукха цкз дIаьбола безаргIа ца халача балхаьнна, лаьтта аьхьа доаькхийта тIехьаьлаьл мет. Цудуьйн хьаьжа латтача боьхкарчаьрца кисал хьа а эцаш, лийнаьх а бус а зяба оаьхан ца могта дукхагIа хилийта сеа агрегаташ.

Іан ваьнаьнна хьаьбаьнна телаьча доаькара юкъе силос дуьхьагIа хул. БIаьрча республика хьаьнийча из кийчьйлаьй 210 эзар тонн — планнийн аьхьа 126,1 эзар гектар мара — планнийн кийчде деаьчох 60 процент. DIаьдахча шера уьш хана чуелла хиннийча 12,2 эзар тонн кIезаьрIа я.

Силос кийчьйча боьхка тоьлаьн бахьхаб Наурски районе боьхамашца, Планнийн чуйолла еачох 68 процент чуелла ин цигга. Цар санна лина болх бу Надтеречний Шалинский районашкарча боьхамашца а.

Геттара аьсаьа дIаьдоьаьнна Ноьгаьнка силос чуйоллера балхаш Сунженски районе боьхамашца. 27 августе хьаьнаьстаьн 315 тонн мара чуелланц из цигга. планнийн кийчьйе боьгIаьр 115 эзар тонн йолаьш.

ТIехьаьосарашта кийчьйе я 7 процент мара Іа лаьнхьаре эцийчох силос чуйе елла Урус-Мартановски районе. ТIехьаьосаьн хIлара цхьаьнна бахьаьн дан. Цу цхьан хьаьлех доаллаьта ухкача Ачхой-Мартановски боьхамашца дIаьаьа дукхагIа чийчьйлаьй силос.

Оперативни данненга 26 август хьаьтIаьстийн условини цхьаьн хьаьбийна республике гIолла 9,3 центнер доаькъера единица гIолвен нешен деаьгIар кийчьйлаьц. Из 1,3 центнер дукхагIа да IаьдахIа шера уьш хана Іалаштаьл кийначуьл.

ХьаьтIаоагIаьчча Іай дика долаш хьаьйбаьн Іаьнгара дIаьа ца шортта доькъар а фураж а кийчьйара тарочашн хьаьлаьн долаш я кочоьаьнна совдоаьнн.

Гергачхьаьчий уьш турахьа культураш дIаьс елаш йолу ца. 26 август хьаьтIаьстийн республике гIолла уьш дIаьрза аьхьа 128,1 эзар гектар мара — планнийн кийчде деаьчох 66 процент. DIаьдахча шера уьш хана аьха кийначуьл 28,6 эзар гектар дуьхьагIа да ца.

Надтеречний Грозненски районашкарча дикагIа лаьттаьш оаьхан йолча мехотгIаьнца ешийсбаьла гIиргIаьн мехашоаторашца хьаьхьеге геттара сихьаргIа лаьттаьн кийчьйера темпашн.

Кararча шера хьаьлехьаьлаьн чуйийна боьхкаьнна а дарц долаьш боьхн кийн дIаьлеаьрзаьн тIедоагIаьна шера хьаьлехьеберболчча.

Гина лаьрхIа йола ловрIийн республике гIолла хьаьнийн 13362 гектар — планнийн чуйна елачох 78 процент. Цох 14017 гектара тIа Іа ер вьрдаьй.

Назрановски района «Энгельсский» совхозе 600 гектара тIе хьажжелий ворхIолаш. Дукха хIаьна ца вешан царех аьхаш чуйийй. Паччахьалхенга елкий 1250 тонн ворхIолаш.

Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоз 470 гектар ворхIолелхьа 268 гектара тIаьра ярца чуйийй.

Грозненски района Ленина цIерагIа колхозе 186 гектара тIаьра геннарш чуйийй, тIаьрие тIаьра 14,1 центнер а боьхкийй. ХIаьнзе паччахьалхенна 180 тонн геннарш дIаьденнад колхозхоьна.

DIаьхьхьоьш да баьхьаьдарца чуьнгара балхаш. Тиьшина доькъа а переработка яра консервни заводашца а дIаьденнад уьш 49477 тонн. Хьаьжа да Ачхой-Мартановски района боьхамашца.

ТIедожка къьхьийтаьл дIаьдахча Іай XX партсъезда цIерагIа сушенски колхоза хьаьйбаьн лелаьрашца. Еррагсоьсийн социалистически яьзе котбаьнначарш а дIаьрзIа КПСС ЦК, СССР Министрийй Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота еннай царна.

Самариййаьхьа торжественни хьаьле боьхамашца хьаьйбаьн лелаьрийй коллективна деаьа совгIат дIаьдаьр Нохч-ГIалгIай АССР Лаьхьехьарча Совета Президиумна председателе Х. Х. Боковна. Цо дIа тIаьра дIаьхьаьла бийдар ворхIоьнна из ворхIо ворхIаьрах, КПСС XXVII съезда

СовгIат дIаденнад

сийлаьнца наьъьаьдаьра, Кхачи программа ихочачIаьра тIехьаьра яьзе цар керда толамаш дахар ловш ловца я баьхкъар.

КарарIаьлнар дIаьIоагIа деш, тахан а дика болх бу колхоза къьхьегаьнхошн. Ер цу доладелча дена хIара ихочаьча IаттагIара соьгкка цу хьа хиннарчул 119 килограмм дукхагIа шура яьнкхай. Алхха тIехьарча кIиарIа 4,6 тонн шура тIаьккийтаьй. Хьаьлха латтача доькъашца 3. Сигаурс. Л. Гайсултановас, кхьчар дийнаьхьа шоай лелаьбеча хIара IаттагIара 11,5—12 килограмм шура йоьнкх.

Уьш шерара планан хIлаьл хьаьлха ихочачIаьс лаьрхIа я коллективна. Цох дийцар торжественни собране колхозо председателе Р. А. Крылевскане, къьхьегIийна шурийтоьарна ферма эзаьдуьйне А. С. Кухнос, доькъа У. Тишичевес.

Боьхамашца хьаьйбаьн лелаьрийй а еррийна коллективна а цIерагIа тешам белар цар, съезда хьалхара социалистически декхарца толаме ихочачIаьра, хьаьлаьоагIаьчча пятилетке хьинаре болх бара шиий мел яхо ца бе.

Дог айду

Дуьйнан шуриййен лаьрхIа дола доькъан ихоьбаьн яхо ферма я Грозненски районе «Атагинский» совхозе. Царна кулгаьдеш ба Ковжка опыт йола Х. Апаев, А. Делиханов, М. Майрбеков. Кхы а ферма коллективно толаме ихочачIийн шура яьхьара - а наччахьалхенга яа ворхIара а планаш.

Иштта, Х. Апаевна кулгаьдеш бригадо уьш шера ворхI бетта хIара IаттагIара 1879 килограмм шура яьнкхай, планнийн яьхьа доагIар 1550 килограмм долаш. Из я бригадашта юкъе яьржьча социалистически яьхьа хьаьхьа яр а.

Ферма болхлоьца дикка тIехьхочачIийй ворхI бетта наччахьалхенга шурен дуьйн доькъара планаш. ТIаьтIа дуьйнгIа хуьнан боьгIа хIара ихоьбаьна IаттагIара хьаьоькка шурен дуьйн лаьрхIа ихоьбаьна хьаьбаьнна ютIадеттагу доькъан, хIара дийнаьхьа совхозе тIолла хIара ихоьбаьна IаттагIара 8,3 килограмм шура йоьнкх. Сиотинна Кязаев Хизара Іуьйлдеча хьаьбаьнна дийнаьхьен буьсн 800 грамм доькъ IотIадеттагу, планнийн ешта доькъар 450 грамм долаш.

Социалистически яьхье хьаьлаьн хьоьалаьй шурийй комплексе болх 7 бен йолча Дагаева Асмаханна, Шаьнаьн Пезиханчаьнгий хьаьбоагIе Мусаева Аьдура, Хасарова Раиса, Оздоева Яьнайа, Мусаева Яьа, хьаьбаьрш.

Хьаьбаьнна искусственни осеменени яра балхаш дерттIа чакхдахарех толаме ихоьаьнна. Іаьхьй хьаьлхьа дера плен а. Иштта, ворхI бетта хIара дIаь Іатта тIехьара 65 Іаьа хьаьхьоьстаьдаьл, шера планнийн хьаьа доагIаьрш 63 долаш.

1984—1985 шера хьаьа дийна дика Іа доькъаьлгIа. Дуьйн шурен боьхкхьаьна ворхIаьнна 13,2 эзар тонн кIезаьрIа я.

Силос кийчьйча боьхка тоьлаьн бахьхаб Наурски районе боьхамашца, Планнийн чуйолла еачох 68 процент чуелла ин цигга. Цар санна лина болх бу Надтеречний Шалинский районашкарча боьхамашца а.

Геттара аьсаьа дIаьдоьаьнна Ноьгаьнка силос чуйоллера балхаш Сунженски районе боьхамашца. 27 август хьаьнаьстаьн 315 тонн мара чуелланц из цигга. планнийн кийчьйе боьгIаьр 115 эзар тонн йолаьш.

ТIехьаьосарашта кийчьйе я 7 процент мара Іа лаьнхьаре эцийчох силос чуйе елла Урус-Мартановски районе. ТIехьаьосаьн хIлара цхьаьнна бахьаьн дан. Цу цхьан хьаьлех доаллаьта ухкача Ачхой-Мартановски боьхамашца дIаьаьа дукхагIа чийчьйлаьй силос.

Оперативни данненга 26 август хьаьтIаьстийн условини цхьаьн хьаьбийна республике гIолла 9,3 центнер доаькъера единица гIолвен нешен деаьгIар кийчьйлаьц. Из 1,3 центнер дукхагIа да IаьдахIа шера уьш хана Іалаштаьл кийначуьл.

ХьаьтIаоагIаьчча Іай дика долаш хьаьйбаьн Іаьнгара дIаьа ца шортта доькъар а фураж а кийчьйара тарочашн хьаьлаьн долаш я кочоьаьнна совдоаьнн.

Гергачхьаьчий уьш турахьа культураш дIаьс елаш йолу ца. 26 август хьаьтIаьстийн республике гIолла уьш дIаьрза аьхьа 128,1 эзар гектар мара — планнийн кийчде деаьчох 66 процент. DIаьдахча шера уьш хана аьха кийначуьл 28,6 эзар гектар дуьхьагIа да ца.

Надтеречний Грозненски районашкарча дикагIа лаьттаьш оаьхан йолча мехотгIаьнца ешийсбаьла гIиргIаьн мехашоаторашца хьаьхьеге геттара сихьаргIа лаьттаьн кийчьйера темпашн.

Кararча шера хьаьлехьаьлаьн чуйийна боьхкаьнна а дарц долаьш боьхн кийн дIаьлеаьрзаьн тIедоагIаьна шера хьаьлехьеберболчча.

Гина лаьрхIа йола ловрIийн республике гIолла хьаьнийн 13362 гектар — планнийн чуйна елачох 78 процент. Цох 14017 гектара тIа Іа ер вьрдаьй.

Назрановски района «Энгельсский» совхозе 600 гектара тIе хьажжелий ворхIолаш. Дукха хIаьна ца вешан царех аьхаш чуйийй. Паччахьалхенга елкий 1250 тонн ворхIолаш.

Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоз 470 гектар ворхIолелхьа 268 гектара тIаьра ярца чуйийй.

Грозненски района Ленина цIерагIа колхозе 186 гектара тIаьра геннарш чуйийй, тIаьрие тIаьра 14,1 центнер а боьхкийй. ХIаьнзе паччахьалхенна 180 тонн геннарш дIаьденнад колхозхоьна.

DIаьхьхьоьш да баьхьаьдарца чуьнгара балхаш. Тиьшина доькъа а переработка яра консервни заводашца а дIаьденнад уьш 49477 тонн. Хьаьжа да Ачхой-Мартановски района боьхамашца.

ТIедожка къьхьийтаьл дIаьдахча Іай XX партсъезда цIерагIа сушенски колхоза хьаьйбаьн лелаьрашца. Еррагсоьсийн социалистически яьхь котбаьнначарш а дIаьрзIа КПСС ЦК, СССР Министрийй Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота еннай царна.

Самариййаьхьа торжественни хьаьле боьхамашца хьаьйбаьн лелаьрийй коллективна деаьа совгIат дIаьдаьр Нохч-ГIалгIай АССР Лаьхьехьарча Совета Президиумна председателе Х. Х. Боковна. Цо дIа тIаьра дIаьхьаьла бийдар ворхIоьнна из ворхIо ворхIаьрах, КПСС XXVII съезда

ДоттагIлен хьале

27 августе Кремле КПСС ЦК Генеральни секретарь М. С. Горбачев вIашагIкхийтаьв Лаоса Халкъа - революционни партие ЦК Генеральни секретарашца, ЛНДР Министрийн Совета Председателе Кейсон Фомвиханада.

ДIа - ъьа хьаьл бийр Советски Союзен Лаосен коммунизмни социализмни хьалхьашта. КПСС XXVII съезда Нохч-ГIалгIай АССР Лаьхьехьарча Совета Президиума председателе Х. Х. Боковна. Цо дIа тIаьра дIаьхьаьла бийдар ворхIоьнна из ворхIо ворхIаьрах, КПСС XXVII съезда ловлаьнна Лаоса халкъо вийна ца эца. Нагахьа санна ца даьна йолча ядерни державашца и ишта дича, бIаьрчча хьанйаьчча ядерни герз декхара кийсса хулар.

Ядерни герзаш кIезаьдарга бола нийъ аттача баьнна гIерташ тхо хилара керда тешьа да — Советски Союза моллаьн ца ядерни доаьмаштта мораторий оттаяр. Шен хьда эезаьд. СССР - ох США-аса цхьана ядерни доаьмаштта мораторий оттаяр, дIаьдаьн массанешен ядерни герзаштта тохкамашца делга соцдарах дуьйнан хьалхьашта юкъе договор дара дика хьаьдан хьанхоллар гIиргIаьрзаьл, ядерни герз дIа па даржийтарах долчу Договора толоменеш биьзаьгIа ихочачIаьрга новкъостаьл дергIоьдарца.

Ядерно - космическийна хана ядерни герзаш Іоьдела соцдара проблема аьйхьа хьажаьсийна я космическийна аренна militаризацийна елта соцдара декхарца. Нагахьа санна космос тIема гIулакха оттийой, по дукхаьа чIоагIаьрда ядерни кIезаьрш. Космос машарех тIема тIоьсьсамах юкъе йолаьш йитаро таро дуьгIийр ядерни арсенаштта довзуьв оттадара а уьш мIаьнгIийр а дешийй еррийна комплекс хьозастаьста дIаьхьалгIаьхьа дика йиха: Цхьан хинна хьаьлаьдуьгIийр адамаша лелаьдеча ецадара тайп, - тайпара доаьхьашца мосе я оагIоргIахьа дуьйнан хьалхьашта юкъе цхьана гIулакхан лелаьдара шерра тарочаш — Хьаьтта а космосе а. Цунна тIаьрзаьл я, ООН Тевгеразан Ассамблея 40-ча сессе ваьнна Советски Союзо уьтташ, инициативашца ца ирг хьалхьашка кошийсийна ера машара тарарешийн дуьйнан хьалхьашта цхьана гIулакхан лелаьдарах йола хьаьдан предложенеш а.

Лоаьцца вьлчи, геттаргI Іоьдела соцдарга дерригача лостаьнех хьинаре болх бара тIехьа да тхо. Вахьдолаш, уьйтаьна, хьалха а санна, йийхьчаьна мотиг дIаьоьдо ядерни герз дIадаржийта соцдара гIулакхашца.

Соьга йоа ядерни герз дIа па даржийтара хьакъехьарча Договор дIехо чIоагIара тIехьа конференце доакъашхошца толамаш дахар.

М. ГОРБАЧЕВ.

НОВ. В. Н. ДМИТРИЕНКОНА
НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР
ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА
Нохч-ГIалгIай АССР Лаьхьехьарча Совета Президиумна

УКАЗ

Дуьйнахча шерашка партийни органашца беркате болх бирахи ваьча дийнаьхьа дено 50 ну дизарца дуьхьаьделлеен Нохч - ГIалгIай обкома секретарга Дмитриенко Вениамин Иванович Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лаьхьехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лоьца.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаьхьехьарча Совета Президиумна председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лаьхьехьарча Совета Президиумна секретарь Н. ПРАЙЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
27 август, 1985 ш.

Шаҟаныс, ҳаҭыла ирыпсоуеит ҳара ҳаҳаҳаҳ тарех а «Аргуҳаоаҳ» ҳха объединеиҳ. Цыҳҳ, ҳаҳаҳ деиҳ да аргуҳаоаҳ доахь ҳаҳ ҳыҳгара ҳоиҳыҳ. Барҳ ҳыҳгара план цар ихоачыиҳыҳ ҳыҳ ҳкара ҳаҳрҳ, ҳаҳ ҳ-ҳ ҳоҳеҳ ҳ-ҳ, а ҳрҳеҳеҳе

Оаха ядаьчун лерагІа

«СИХХА ДЕ ДЕЛАР»

Ишта корта а белаш, уьш шера 25-на июле «Сердало» газета оагІоьчу тІа мехетехир Грозненски консервни заводе фруктовни оаха бригадерна Х. Паскушева редакце дайна шийла. Цу тІа автоор дуьдар шоьй предприятие реконструкци ечо ишлаьлийтаха ихочамбоаларех, дагаьоьлар шийна хетачот, керда оборудованаш дІаоттаьжа тІулаьх ишлаьгІа чихкаьнаьх ишитта де. Масала, цо цадора реконструкционно бахьаш деча хана дуьхьаІа болхьой ку тІулаьхьа юьхь е уьзаш, пар телаш йолу рационализаторски предложенеш терхьал а еш ныьхьийгІа бахьаьхьа хурсдар инженерийн болхьошка, ийхьа. Ишитта автоор ишИ письмо тІа дуьдар объединение тахин шра латтачи ишьчо ирбеллеьеч лаьдд, уьш сахьаІа дІаоттаьр ишкъ хьаьда белгал а бокъкъийг.

Из письмо оаха да дезар дарц дІадахьийтадар «Грозненски консервни» объединенин. Цу хьаьчьхьа ревизиеца жоп дайтад объединение генеральн директора О. Исламов. Цо ялду, Х. Паскушева письмо тІа дийлар техньа тІа объединение, ийхьа.

Грозненски консервни заводе сон чаьхабоьчаьча пеза тІулаьх деш болчо болхьошца бригаьтка а довдаш оборудованаш хьийьаьта бинчаьрг. Цеца ишлаьлийтаьхьа ишьчо ноь. Эдилова еза ишьчо предложенеш 1985 шерара сезон дІаьдаьуш ала рефасовочни транспортер хийлар мехдачунца. Бакъда, из хийдачуьа тІехьаьгІа кужин тІулаьх да ка е хьалгІа ийлар. Заводе кулгалоштта дІаьаттаьд цех ремонт ара соцешешьстве транспортер хоьа тушаьхьийгІа е тІехьаьгІа моллагІа оборудованаш хьийеча хана цун тІулаьх деш болчо болхьошца дийка а довдаш ца де дезийлгІа е.

Завода ишчо цехашца сайна. Фруктови цех ишьчо ирбеллеьеч ишаьрта Дідодаьгі дийка лоьле, ишьчо ишьчо. Бригада аракийдача хІара заьар консервни банкех, Бригада чІаьнаьта юьхь алаьн дІаьаьгІ хІарадо тарифин разрядгеш ко бабча балхьгеч хьежийе. Ишитта, статьи тІа ковчеча вершина Л. Бакъавай алаьн аттара ишьчо. ХьаьгІа ийлаьгІ разрядгІ е. ЦьхьаьгІа, автора из ихьара, разрядашца хьежийе алаьн телар ишьчо дац. ХІара ишьчо, ишьчо ишьчо. Бригада ирбеллеьеч ишьчо ишьчо ишьчо

Малара дуккала—лара кхоьсам!

БЕХК КУЛГАЛХОЧОА ТІАБУЖ

«Тіехдаьлкка малар малара алвогелаина діайккхара де дезарий хьакъеьхьарчаь» КПСС ЦК сецадо. ше арабаьнича хьалхарча дийнаьхь деиз ЮгаГіа новкъостал лаьд цхьаьбоа лаг маларан буо бікхар, «мала аз е ма мала» яха проблема діайккхара. ДуккагІоьлча хаьа ГІадбоа ТІайнцеб из соцам, цар дика ихетадьлд малар вай вахара юкъера цендаь діадаккхаш деанІга. ХьалхагІа хьаькъ лоацаш чаьх да йоахаш хинна мероприятеш, хІаьа малар доацаш истол нийдаьх хул. Мел кІеамга Іа менеджер аьина, кьарвеь, чьаьгІар, кьидоа малар массаза а нуьлаш хиннеь. Сар приеставин цІена а иза болаш а хилара. Лоранна метгел, социологаша а психологаша а яхачох, чоагІа эцаш хІаьа да малар вай общестра юкъера цендаь діадаккхар. Хьаькъ менна, аьха бІаргаьвйтар эцеладаш доацаш хинна да Іеш, дегаьа хІаьа а да.

Баьхьа, вай мехка «деиз ламан» дац. Цеанігаь дале а, дерриг ліа да доаккхаш тиньаьна дохкаш да малар.

Массанена а ліахайта деа малара тіехьалаьр вай нравственностаца, моралца товрдоацаш а ловрдоацаш а хІаьа долта. Иза ГІаьхьетабе боагІа маларо ніаькка а дьхьаькна а пайда да бьаьгІе: сата, хьалха по до деш дар доакхе вулаш да. СоГа хьалтача, ліалла ла мегардоалш хІаьа дац боккхийбаьрша бе ранта, молаш боацаьа кара хьалхаьна пелаш нійелла. ХІаьта учреждений, больницаьн, производственни, общественни организацеш кулгалхошца, малара тіехьалар ліалла тоьш хІаьа дац. Гаьахь сайна ушъ молаш хуле, фу яьхь юхь хургьа гар, шоаш кулгалдеча нахе юкъера из вуланг ГІулаьн діадаккха? Цудухьа, ца оагІорахьара а кулгалхо ше нравственно ліаьна хІаьа воеа. Диканна діаьолладаь из хоза а массанена пайдаьн а доаьа хІаьа хьаьлаьа дезар кулгалхо ма. Кьайле ал кулгалхочуьн дезадар а во дар а бІаргаьчча коллективаьга ихоачаш хІаьр. Нагахьа санна цо-м кІеаьгІа мара малаьдар, ма-м ца ламан долаш хІаьа дацар, яхаш кулгалхо хуле, малар ціендаь коллективна юкъера ціендаьнкхаьлургдац. Цунохьара кулгалхочо ду мала шоаьта, вай общественна деш дар доакхе ма да. Парте а ладаьлаьлкеноа а діадоаьдь ціна а беркате а ГІулаьн ухадеттиьга да из. МоГаш воацар лоранна вереаьвгіна. Баьхьа, соГа хьалтача, ше кулгалдеш бараша молар а ца зуьш воа кулгалхо ду балха эцта мегардгаш. Цукъара доагІар дикоа хьа да дезар нравственно дика доацаш хинна ца Іеш, кхеранне а вуланг а хІаьа да.

Во хІаьа да малаьдь молаш хилар, хІаьта геттара дегаьа да ніаьнах ду ГІулаьн кха тіехьалар. «Малара» «ахалсаг» яка ши доаг шоейаьа Іалаьчаьте чоагІа тоьш дац. МоГашца тоьшаьн ца Іеш, хьалсаг сий доаьеш хІаьа да из. Из ишта доГа хІаьрабар ліажкетаьеш болх бойи, хьаьра юкъера из проблеми сихаьГа діаьккха хьАтун хургьа бай.

Кьаьрах ца молаш кица бесар-кх аьина, аз лаьхе ціа ГІулаьр соца летчицаьн, моГеш, лоранна, хьехархоьш. МоГеш а тіаьли уьзаш а доаьа лоранна, хьехархошца деш доаьа хьелар діатіаьоа а хьалаьа хургьа ГІаьхьа. Ніаьхьа ГІайта хьекам бой, хьайгара ГІалаг гуча ма дедийтта.

Малаьрца лелабе бешаш бола ма кьисам хала а чоалхаьне а ГІулаьн доаьта кхета а деш, ліалла бахьанаш ца йе-ханн ніеннаь діаьккха деаьнкъаьцаьра хьоаьлаьл. Ухьаьра кхетаье ІоагІа, дитача, кьаьхьогІ бахьаьха, е ца дитача, яхаш ціаьн молаш мелаьна сага психологическа моменташ. Шо дуьйа дуьйа а делабе а йийш ловрдоацаш бар кьаьрнаьдаьра кьоьсам.

Ліалла вкілаш сона ніаьхьа поеаьда ту сайца нийсаьнна сай молаьта — лор. Іалаьмте чоагІа хьайгар из сий молаьде ГІеГІаьн, дукха дицаьр цо соГа, іа ніеннг-дуьйа меннаьдар вьаьна хІаьна кургдац хьона, яхаш. Ах мала ца титача Іалаьмте чоагІа эгІаьа а вахар из соца, аз ше па лоарХІаьн сакна хетаьл. Соца хьаьтача, цунна ніаьлаьна ве-заьр-м со вар — аз ца чоллаьше а, соца моладе ГІеГІаьн ца хІаьча. Из а из ме сечаьаьн граш а вовий нах бац. Аз дуьнарм дуьхьал малаьрах хиннА а Іеш, кхьдар а да из-м ишта. Иьхьа цхьаьна масал а доалаьергда аз. Соца ГІаьнаьн йоаьча цхьаьа дарбан учреждене кулгалхо нийсеьлар соца столичен ресторане. Малар юкъе а доаьцаш лаьра лаьаьа дер ло. Фу ьхьоаьл ца из ресторане а вена, біаь грамм а ца молаьш ліаьоадар аьхка, футтар вир из официантаьс. Цуьхьа ца молаьш ъьайийтар ло из дьхьаьза біаь грамм. ХІаьта цуьа ТіехьаГІа са хиллаьца Іаьаьн вовр ло, яьва хьа а хьайка...

Эгаьра хьалха малаьрцаьра ьхьоьсам ъьаллаьце бесаьрца психотерапи - нарколога ба. Кьаьрнаьцьара нах бухьбоахаш масеьна а оарцаГІбаьнна лела бесаьрт уьш ба. Хеалаьте а, тхона юкъе а кІеанна баьц молаш бараш. Баьхьа, тахан бунцаьрбеа из уьш. Ца дьаьхье тхоаьта юкъе кІеанта дуьнцан оаха. Вовкъаьдар аьчча, из пайда боацаьт диса а дисац.

Кьаьрах ца мелаьрацаьра ьхьоьсам ловттабеш боаьна кулгалхой бехкоьсамаьн сийлаьра болгаллаьдь КПСС ЦК тіаьйцна сецадо. Цу дьаьхье, из ца ладаьлаьлкеноа а ловрдоацаш а хІаьа долта. Нах ГІаьхьетабе боагІа малаьро ніаькка а дьхьаькна а пайда да бьаьгІе: сата, хьалха по деш дар доакхе вулаш да. СоГа хьаьтача, ліалла ла мегардоалш хІаьа дац боккхийбаьрша бе ранта, молаш боацаьа кара хьалхаьна пелаш нійелла. ХІаьта учреждений, больницаьн, производственни, общественни организацеш кулгалхошца, малара тіехьалар ліалла тоьш хІаьа дац. Гаьахь сайна ушъ молаш хуле, малар ціендаь коллективна юкъера ціендаьнкхаьлургдац. Цунохьара кулгалхочо ду мала шоаьта, вай общественна деш дар доакхе ма да. Парте а ладаьлаьлкеноа а діадоаьдь ціна а беркате а ГІулаьн доаьлеттиьга да из. МоГаш воацар лоранна вереаьвгіна. Баьхьа, соГа хьаьтача, ше кулгалдеш бараша молар а ца зуьш воа кулгалхо ду балха эцта мегардгаш. Цукъара доагІар дикоа хьа да дезар нравственно дика доацаш хинна ца Іеш, кхеранне а вуланг а хІаьа да.

Во хІаьа да малаьдь молаш хилар, хІаьта геттара дегаьа да ніаьнах ду ГІулаьн кха тіехьалар. «Малара» «ахалсаг» яка ши доаг шоейаьа Іалаьмте чоагІа тоьш дац. МоГашца тоьшаьн ца Іеш, хьалсаг сий доаьеш хІаьа да из. Из ишта доГа хІаьрабар ліажкетаьеш болх бойи, хьаьра юкъера из проблеми сихаьГа діаьккха дІаьккха аьГтун хургьа бай.

Кьаьрах ца молаш кица бесар-кх аьина, аз лаьхе ціа ГІулаьр соца летчицаьн, моГеш, лоранна, хьехархоьш. МоГеш а тіаьли уьзаш а доаьа лоранна, хьехархошца деш доаьа хьелар діатіаьоа а хьалаьа хургьа ГІаьхьа. Ніаьхьа ГІайта хьекам бой, хьайгара ГІалаг гуча ма дедийтта.

Малаьрца лелабе бешаш бола ма кьисам хала а чоалхаьне а ГІулаьн доаьта кхета а деш, ліалла бахьанаш ца йе-ханн ніеннаь діаьккха деаьнкъаьцаьра хьоаьлаьл. Ухьаьра кхетаье ІоагІа, дитача, кьаьхьогІ бахьаьха, е ца дитача, яхаш ціаьн молаш мелаьна сага психологическа моменташ. Шо дуьйа дуьйа а делабе а йийш ловрдоацаш бар кьаьрнаьдаьра кьоьсам.

Ліалла вкілаш сона ніаьхьа поеаьда ту сайца нийсаьнна сай молаьта — лор. Іалаьмте чоагІа хьайгар из сий молаьде ГІеГІаьн, дукха дицаьр цо соГа, іа ніеннг-дуьйа меннаьдар вьаьна хІаьна кургдац хьона, яхаш. Ах мала ца титача Іалаьмте чоагІа эгІаьа а вахар из соца, аз ше па лоарХІаьн сакна хетаьл. Соца хьаьтача, цунна ніаьлаьна ве-заьр-м со вар — аз ца чоллаьше а, соца моладе ГІеГІаьн ца хІаьча. Из а из ме сечаьаьн граш а вовий нах бац. Аз дуьнарм дуьхьал малаьрах хиннА а Іеш, кхьдар а да из-м ишта. Иьхьа цхьаьна масал а доалаьергда аз. Соца ГІаьнаьн йоаьча цхьаьа дарбан учреждене кулгалхо нийсеьлар соца столичен ресторане. Малар юкъе а доаьцаш лаьра лаьаьа дер ло. Фу ьхьоаьл ца из ресторане а вена, біаь грамм а ца молаьш ліаьоадар аьхка, футтар вир из официантаьс. Цуьхьа ца молаьш ъьайийтар ло из дьхьаьза біаь грамм. ХІаьта цуьа ТіехьаГІа са хиллаьца Іаьаьн вовр ло, яьва хьа а хьайка...

Эгаьра хьалха малаьрцаьра ьхьоьсам ъьаллаьце бесаьрца психотерапи - нарколога ба. Кьаьрнаьцьара нах бухьбоахаш масеьна а оарцаГІбаьнна лела бесаьрт уьш ба. Хеалаьте а, тхона юкъе а кІеанна баьц молаш бараш. Баьхьа, тахан бунцаьрбеа из уьш. Ца дьаьхье тхоаьта юкъе кІеанта дуьнцан оаха. Вовкъаьдар аьчча, из пайда боацаьт диса а дисац.

Кьаьрах ца мелаьрац